

Kvinnan i hemmet

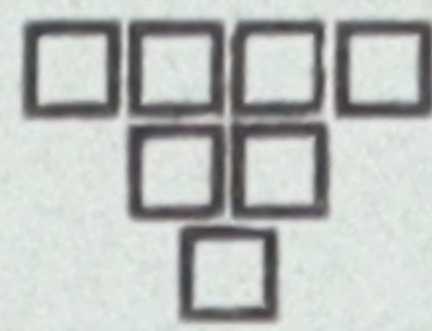
och

samhället

Av

H. E. HALLBERG

*Kyrkoherde i Gustav Vasa församling
i Stockholm*

Utgivet av

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt

Kvinnan i hemmet och samhället.*

Av

H. E. Hallberg.

Kyrkoherde i Gustav Vasa församling.

När en övertygad anhängare af kravet på politisk rösträtt för kvinnan har att tala för sin sak med fritt val av utgångspunkt, så står han i valet och kvalet. Ty den saken synes honom berättigad, önskvärd och påkallad från så oändligt många synpunkter: från rättvisans och billighetens, från samhällslivets så väl som från individernas, från synpunkten av såväl det manliga som det kvinnliga väsendets sanna utveckling och från många andra synpunkter.

Jag har valt att se saken från den synpunkt, som gör sig gällande i det kända slagordet »kvinnans verksamhetsfält är hemmet», när det nämligen användes såsom vapen att slå ned det kvinnliga rösträttskravet med. Jag vill — så vitt sådant är mig möjligt på en så kort stund som den jag här kan förfoga över — söka visa, att det slagordet icke duger till sådant ändamål.

Och jag skall redan på förhand sammanfatta vad jag har att säga i dessa två satser: 1) när det anförda slagordet fattas absolut och utan restriktioner, som det ofta fattas och framhåfves av motståndaren till kvinnans rösträtt, så är det alldeles icke sant; 2) i den mån det innebär en sanning — en djup och betydelsefull sanning — så talar det kraftigt till förmån *för* det kvinnliga rösträttskravet, icke *mot* detsamma.

* Anförande hållet vid de svenska kvinnornas första allmänna rösträttsmöte i Stockholm den 19 juni 1909.

Så länge mänskligt samfundslif funnits till, har det icke någonsin varit sant, att kvinnans verksamhetsfält varit absolut begränsat till hemmet. Först och främst har kvinnan i alla tider indirekt — genom sitt inflytande på mannen — varit en faktor av allra största betydelse för samhällslivet i det stora hela, och detta ofta fullt målmedvetet. Men icke nog härmed: hon har i alla tider genom den mur av manligt beskydd, manligt förtryck och manlig fördom, varmed hon i hemlivet omgärdats, vetat att bryta sig fram till även direkt samhällsligt inflytande. Och många, många gånger har detta varit till oberäkneligt gagn för samhällslivet. Och ej sällan har genombrottet skett under livligt bifall från männens sida. Inte ens aposteln Paulus, som eljest med sitt mycket missförstådda »kvinna tige i församlingen» plägar anföras som den stora auktoriteten mot all s. k. kvinnoemancipation, har förmenat kvinnan att mottaga, förvalta och till det kristna samhällslivets gagn utnyttja den urkristna gåvan att profetera. Det är således icke sant och har, så länge samhällsliv i detta ords egentliga mening funnits till, icke någonsin varit sant, att kvinnans verksamhetsfält är absolut begränsat till hemmet.

Och allra minst är det sant i våra dagar.

Det har sagts så ofta, att jag nästan skäms för att säga det omigen, men det måste ideligen sägas, därför att de motvilliga slå det i vädret, nämligen att i och med den sig utvecklande industrialismen en oändlig mängd förut vid hemlivet bunden arbetskraft frigjorts och alltfört frigöres. Att spinna och väva, att stöpa ljus och mycket annat lönar sig icke mera som förr i hemmen. Den sålunda ledigblivna arbetskraften måste emigrera från hemlivet, om den icke vill lägga sig att självdö, vilket ingen verklig kraft gör utan att därtill vara nödd och tvungen. Man beskyller vår tids kvinnor för att med sitt arbete trolöst övergiva

hemmen och därmed sina närmast liggande uppgifter. I stället borde man erkänna, att hemmen i vår tid säga till otaliga kvinnor: »Vi behöva inte ert arbete, använd er kraft på annat håll!» och till andra, även dessa otaliga: »Vill ni en gång ha ett eget hem, så måste ni underkasta er att arbeta inte bara i ert nuvarande hem, utan också därutanför!» Och otaliga kvinnor ha sökt och funnit arbete utanför hemmet: i studiesalar, på lärostolar, i affärlivet, i statstjänsten, i verkstäder, i fabriker; överhuvud i det samhällsliga arbetet i detta ordets egentligaste mening. Var skulle de eljest kunna utanför hemmet söka och finna arbetet? Det är således — jag upprepar det — allra minst i vår tid en oantastbar sanning, att kvinnans verksamhetsfält är hemmet. Nej, kvinnans verksamhetsfält är *också* samhället i detta uttrycks särskilda och egentligaste mening.

Men är nu många kvinnors deltagande i det samhällsliga livet ett bestående sakförhållande, till på köpet vilande på nödvändighetens grund, så synes det icke vara förmätet att därur draga den nära till hands liggande konsekvensen, att kvinnan bör få vara med även då det gäller ordnandet av samhällslivet, bestämmandet av dess lagar, fastställandet av dess utvecklingslinjer! Ty hon är ju en mänsklig personlighet likasåväl som mannen, en förnuftig varelse med behov inte blott att få reflektera över, utan ock att vara så vidt möjligt självständig eller självbestämmande i sin livsgärning. Lika väl som mannen känner kvinnan trycket av rådande samhällsliga missförhållanden, reagerar mot dem och bildar sig meningar om sättet för deras undanrödjande. Och lika väl som mannen har kvinnan förmåga att i fantasi och tanke idealisera det goda, som kan förefinnas i det bestående samfundslivet, samt att med viljans beslutsamhet rikta sig hän mot förverkligande av sina samhällsideal. Att lämna kvinnan tillträde till samhällslivet men förmena henne rätt och plikt att under ansvar bära fram sina tankar därom och öva medbestämmande inflytande på dess styrelse, det är som att säga A

utan att säga B, det är som att släppa fågeln ur buren och samtidigt förbjuda honom att flyga så högt han orkar. Och allra mest är sådant orimligt i en tid och i ett land, där personlighetsprincipen fått göra sig gällande genom allmän politisk rösträtt för män.

Och allra mest är sådant orimligt i en tid och i ett land, där personlighetsprincipen fått göra sig gällande genom allmän politisk rösträtt för män.

Nu tänker jag mig, att någon säger: »Det sagda må vara rätt; det må vara rätt, att kvinnan får sig politisk rösträtt medgiven, om och när hon verkligen kan påvisas ha en livsuppgift av direkt och samhällelig art; men alla de kvinnor — och de äro dock det alldeles övervägande flertalet —, som icke ha en sådan uppgift, alla de kvinnor, om vilka det ännu kan sägas med full sanning, att deras verksamhetsområde är endast hemmet, åtminstone dem må det väl vara rätt och skäligt att förvägra den politiska rösträtt, som de ju inte kunna ha någon tillfredsställelse av, då de stå utanför de samhällliga intressenas sfer».

Vad skall man svara härtill? Jo, man skall svara så här: »Inte ens dessa kvinnor — hemmens kvinnor i särskild och synnerlig mening — stå i vår tid utanför de samhällliga intressenas sfer, utan äro direkt samhällsintresserade, om de eljest förstå sin ställning rätt».

Mellan hemliv och samhällsliv i egentlig mening finns i vår tid ingen fast gräns, såsom det förut fanns i tider, då människorna levde vida mera oorganiskt tillsammans inom trånga gårdar med starka skiljemurar emellan, utan gränsen mellan hem och samhälle är flytande, såsom den är och bör vara mellan en organism i dess helhet och dess lemmar. Även hemmets kvinna står under ständig och kraftig påverkan av det liv, som i samhället lever eller arbetar sig fram.

Tänk blott på den kanal mellan samhällsliv och hemliv,

som heter tidningspressen! Är det blott de manliga medlemmarna av våra familjer, som trängas kring dagens nyanlända morgon- och aftontidning? Fyllas inte redan våra småflickors huvuden och hjärtan av tankar om allmänna angelägenheter, fosterlandets och mänsklighetens, statens, kommunens och kyrkans, om sedliga problem, som debatteras, om strejker och lockouter, om nykterhetspolitik o. s. v., varom de läsa i tidningarna? Vilket inflytande övar inte redan härigenom samhällslivet på hemlivet? Månget svenskt hem är i denna tid så överfyllt af genom tidningspress och litteratur tillströmmande samhällsidéer, delvis av inbördes mycket stridig art, att det knakar i hemmets fogar. Och är kvinnan i särskild mening hemmets vårdarinna, så måste hon även såsom sådan reagera mot inflytelser på hemmet; hon måste ha det starkaste intresse för de samhällsrörelser, som genom press och litteratur påverka hemmet.

Och huru beroende äro icke hemmen av samhällslivet genom barnen? Om något, så anses ju barnen särskilt höra hemmen till. Men i vår tid märkes det tydligt, att barnen äro ej blott hemmens barn, utan också samhällets. Skolan tager barnen om hand på ett sätt, som verkar i hög grad bestämmande på hemmen. Och skolan är en samhällsinstitution. Måste det då inte ligga i mödrarnas intresse just såsom mödrar att få medbestämmanderätt i avseende på skollagstiftningen, liksom över skolväsendets ledning och övervakande? Är det inte självfallet, att om kvinnan såsom moder icke skall bli kränkt i sin rätt, så måste hon se till, att hennes röst blir hörd, då det gäller att bestämma, huru hennes barn skola behandlas under deras skoltid? Det kvinnliga omdömet behöves ej blott för skolväsendet i och för sig, att det må varda rätt ordnat även från de synpunkter, för vilka den kvinnliga erfarenheten och intelligensen har mest öppet öga, utan det behöver få göra sig gällande vid skolväsendets ordnande tillika från den synpunkten, att hemmens liv genom barnen äro på det djupaste sätt beroende av skolväsendets

beskaffenhet. Därför böra kvinnorna just såsom hemmens kvinnor tillerkännas rösträtt, när det gäller att stifta lag för skolan.

Och nykterhetslagstiftningen! Finnes det någon, som åtminstone i vissa avseenden har en djupare och mera på erfarenhet grundad uppfattning av, huru med den saken bör ställas, än hustrun till en supig man? Jag har stundom inför den manliga representationens sätt att sköta den saken haft samma intryck som om jag sett en man befatta sig med sömnad: fingrarna fumla och blicken hittar inte nålsögat. Nej, här känner kvinnan ej sällan vida bättre än mannen var skon klämmer, hon som, själv nykter och klarsynt, under århundraden bland alla folk fått med mannen dela tyngden av och skammen för hans onykterhet och skumögdhet. Bör inte kvinnan just såsom maka och mor, just för det att hemmet är i särskild och synnerlig mening hennes verksamhetsfält, just för det att hon har till särskild uppgift att hålla hemmet rent både i yttre och inre mening, få vara med och säga sitt ord på de rum, där man bestämmer om utskänkning av rusdrycker?

Eller — låt oss tänka på vad som väl är vårt samhällslivs allra fulaste märke, den s. k. kvinnliga prostitutionen! Finns det någon som vågar säga, att vi i den punkten skulle haft det så uselt, så upprörande okristligt och omoraliskt, så obarmhärtigt som vi ha det, om kvinnorna fått något bestämma i denna angelägenhet, de kvinnor, vilka såsom mödrar, hustrur och systrar ha den starkaste känslan för vad som håller ett hem uppe och vad som förnedrar det?

Eller — ännu en sak! — vore det verkligen för tidigt att yrka, att, då det är fråga om att bestämma om, huru vår värnpliktiga ungdom under sin övningstid skall förplägas och i yttre och inre avseende vårdas, rösten av Sveriges mödrar ock må vardas hörd. Obestridligt är, att på våra lägerplatser oändliga mängder av goda näringsmedel förfarits, därför att männen ensamma skött saker, som i det stora hela kvinnor bäst begripa. Och

obestridligt är också, att otaliga hem fått sota för lekamlig och andlig vanvård, som vederfarits svensk ungdom under dess värnpliktstid, emedan ingen moderlig hand fått vara med och ordna för ungdomen under denna tid.

Således: om det är sant — och det är verkligen sant, ehuru inte på det sätt som man ofta »fort och dumt» menar det —, att kvinnans verksamhetsfält är hemmet, så bör kvinnan även för den skull, ja just för den skull, just för att inom samhällslivet bevaka hemmets rätt, äga rätt att ha ett ord med i laget, där man bestämmer över och ordnar med samhällslivets förhållanden.

obeständigt är också, att otaliga hem för lekamlig och
andlig användning, som vedertans svensk ungdom under dess väns-
pliktigt, emedan ingen moderlig hand fattat vara med och ordna
för ungdomen under denna tid.
Således: om det är sant — och det är verkligen sant —
skulle inte på det sätt som man ofta fört och dunt menar
det — att kvinnans verksamhetsfält är hemmet, så bör kvinnan
även för den skull, ja just för den skull, just för att inom sam-
hällets bevakade hemmet fått äga rätt att ha ett ord med i
laget där man bestämmer över och ordnar med samhälls-
förhållanden.